

PC-3332/NH

C-2112

HISTORY OF THE WORLD

(1500-1950)-I

(Semester-V)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

Note : Attempt two questions each from the Section A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 8 short answer type questions carrying 2 marks each and a map carrying 11 marks out of which 7 marks are for filling the map and 4 marks for explanatory note.

SECTION—A

- I. Write a detailed note on the Renaissance. (12)
- II. What were the causes and the effects of French Revolution of 1789? (12)
- III. What were the reforms made by Napoleon and describe the causes of his downfall? (12)
- IV. Describe the Congress of Vienna and its importance. (12)

3332/NH/710/HHH/475

371 [P. T. O.]

SECTION—B

- V. Write a detailed note on the Industrial Revolution and its effects. (12)
- VI. What were the causes and impact of the First World War? (12)
- VII. What were the causes and consequences of the Russian Revolution of 1917? (12)
- VIII. What were the causes of the Second World War? (12)

SECTION—C

(Compulsory Question)

- IX. Attempt **all** the questions in part first and attempt **one** map from the following :

(a) Write brief notes on the following :

1. John Gutenberg.
2. Mona Lisa.
3. Marie Antoinette.
4. Legion of Honour.
5. Treaty of Versailles.
6. Treaty of Sevres.

7. Leonardo da Vinci.

8. Zwingli.

(8×2=16)

- (b) Mark the places on the map of Europe and give an explanatory note :

1. Europe in 1789.

OR

2. Unification of Italy.

(7+4=11)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਅੱਠ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2-2 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਕੁੱਲ 11 ਅੰਕ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 7 ਅੰਕ ਨਕਸ਼ੇ ਭਰਨ ਦੇ ਅਤੇ 4 ਅੰਕ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਟਿੱਪਣੀ ਲਈ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. 'ਪੁਨਰ-ਜਾਗ੍ਰਤੀ' ਤੇ ਇਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। (12)
- II. 1789 ਦੀ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕਰਾਂਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਾਂਤੀ ਦੇ ਕੀ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲੇ? (12)
- III. ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਸੁਧਾਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿਚਾਰੋ। (12)
- IV. ਵੀਆਨਾ ਕਾਂਗਰਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। (12)

ਭਾਗ—B

- V. ਉਦਯੋਗਿਕ ਕਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। (12)
- VI. ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ। (12)

3332/NH/710/HHH/475

4

- VII. 1917 ਦੇ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (12)

- VIII. ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ? ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੋ। (12)

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- IX. ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

(a) ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

1. ਜੌਨ ਗੁਟਨਬਰਗ ਕੌਣ ਸੀ?
2. 'ਮੋਨਾ ਲੀਜ਼ਾ' ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
3. ਮਾਰੀਆ ਐਨਟੋਇਨੈਟ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।
4. 'ਲੀਜਨ ਆਫ ਆਨਰ' ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
5. ਵਰਸੇਲਜ਼ ਦੀ ਸੰਧੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
6. ਸਵਰਸ ਦੀ ਸੰਧੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।
7. ਲਿਓਨਾਰਦੋ ਦਾ ਵਿੰਚੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
8. 'ਜ਼ਵਿੰਗਲੀ' ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? (8×2=16)

3332/NH/710/HHH/475

5

[P. T. O.]

(b) ਯੋਰਪ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੇ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਕੇ ਵਿਆਖਿਆ
ਲਿਖੋ :

1. 1789 ਦਾ ਯੋਰਪ।

ਜਾਂ

2. ਇਟਲੀ ਦਾ ਏਕੀਕਰਣ।

(7+4=11)

3332/NH/710/HHH/475

6

Roll No.

Total No. of Pages : 2

PC 3321-NH

C/2112

ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਜ਼ਮੀ

Semester-V

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

ਭਾਗ—ੳ

1. ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਰਜ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।
ਜਾਂ

ਨਿਬੰਧ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਇਸਦੇ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।
ਜਾਂ

ਜੀਵਨੀ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।
2. 'ਬਰਾਗੀ' ਨਿਬੰਧ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਤੇ ਮੂਲ-ਭਾਵ ਲਿਖੋ।
ਜਾਂ

'ਗਲੀ ਵਿਚ' ਨਿਬੰਧ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।
ਜਾਂ

'ਸੱਪ' ਨਿਬੰਧ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਤੇ ਮੂਲ-ਭਾਵ ਲਿਖੋ।
ਭਾਗ—ਅ

3. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ/ਵਾਕਾਂਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਖੁਦ ਦੀ ਕਵਿਤਾ/ਕਹਾਣੀ/ਇਕਾਂਗੀ/ਲੇਖ/
ਨਿਬੰਧ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰੋ :
ਵਧਦਾ ਫੈਸ਼ਨ, ਵਪਾਰੀਕਰਨ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਬਚਣ ਦੀ ਲੋੜ।

4. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਿੰਨਾਂ ਉਪਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

(ੳ) (1) ਅਗੇਤਰ-ਪਿਛੇਤਰ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੰਬੰਧੀ ਉਦਾਹਰਨਾਂ
ਸਹਿਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।

(2) ਰੂਪਾਂਤਰੀ ਪਿਛੇਤਰਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰਜ
ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।

3321-NH/C/810/YH-19780

1

[P.T.O.]

PC-3325/NH

C-2112

ENGLISH COMMUNICATION SKILLS
(Semester-V)

[Maximum Marks : 75]

Time : Three Hours]

Note : Attempt all the questions.

UNIT-I

- I. (a) Write down the theme of war in the play *Arms and the Man*.

OR

Discuss *Arms and the Man* an anti-romantic comedy. (13)

- (b) Write short answer of any four of the following :
1. What is the major conflict in the play?
 2. How does Shaw show the master-servant relationship in 'Arms and the Man'?
 3. Comment on the role of Raina's photograph.
 4. Point out the difference between Bluntschli and Sergius.
 5. Character of Raina Petkoff.

3325-NH/810/HHH/545

11 [P.T.O.]

(ਅ) (1) ਨਾਂਵ-ਵਾਕੰਸ਼ ਦੀਆਂ ਪਛਾਣ-ਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।

(2) ਕਿਰਿਆ-ਵਾਕੰਸ਼ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ? ਕਾਲਕੀ ਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਦੱਸੋ।

(ੲ) (1) ਕਾਰਕ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਇਸਦਾ ਵਿਭਕਤੀ ਨਾਲੋਂ ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਹੈ ?

(2) ਕਾਰਕ ਕਿੰਨੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ? ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ੲ

5. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :

(1) ਨਿਬੰਧ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।

(2) ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

(3) ਕਾਲਪਨਿਕ ਡਾਟਿਰੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

(4) ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦੇ ਤੱਤ ਲਿਖੋ।

(5) ਖ਼ਤ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

(6) ਗੋਸ਼ਟਿ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

(7) ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੌਦਾਂ ਵਿੱਦਿਆ ਕਿਹੜੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ ?

(8) 'ਹਾਝਾਂ ਦੇ ਦੁਪਹਿਰੇ' ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਹੈ ?

(9) ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

(10) ਵਾਕੰਸ਼ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

(11) ਵਧੇਤਰ ਕਿੰਨੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

(12) ਕਿਰਿਆ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

(13) ਅਕਰਸ਼ਕ ਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

(14) ਕੋਸ਼ਗਤ ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

(15) ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਰੱਖਿਅਕ ਪਿਛੇਤਰ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

15×2=30

6. What, according to Bluntschli, is the difference between an old and a new soldier? (4×3=12)

UNIT-II

- (c) Make a precis of the following passage :

English education and English language have done immense goods to India, in spite of their glaring drawbacks. The notions of democracy and self-government are the bom of English education. Those who fought and died for mother India's freedom were nursed in the cradle of English thought and culture. The West has made contribution to the East. The history of Europe has fired the hearts of our leaders. Our struggle for freedom has been inspired by the struggles for freedom in England, America and France. If our leaders were ignorant of English and if they had not studied this language, how could they have been inspired by these heroic struggles for freedom in other lands? English, therefore, did us great good in the past and if properly studied will do immense good in future. English is spoken throughout the world. For international contact our commerce and trade, for the development of our practical ideas, for the scientific studies, English-is indispensable "English is very rich in literature," our own literature has been made richer by this foreign language. It will really be a fatal day if we altogether forget Shakespeare, Milton, Keats and Shaw.

(10)

3325-NH/810/HHH/545

- (d) Write an essay on any *one* of the given topics :
- Freedom and censorship.
 - Information Security in internet age.
 - Intolerance in Indian Society.
- (10)

UNIT-III

- (e) You are Karan of L.M. College, Dhuri. Your college has adopted a village as a social responsibility. Students are being taken to teach the children of that village on a regular basis. Write a report, for your school magazine, on the various other programmes organized there.

OR

Write a Press-Report about your Annual College Athletic Meet. (7)

- (f) Write a letter to Blaze and Sons, 11 Central Road, Chennai 600 002, complaining about the receipt of the damaged copies of the book you ordered for.

OR

Suppose you are the Principal of a college. A tourism company has sent you an e-mail offering tours. Now write an e-mail in reply to the manager of the Tours and Travels Co. Ltd. (8)

3325-NH/810/HHH/545

[P.T.O.]

- (g) Use the following words in sentences of your own
(any fifteen)

Auction, Cattle, Conceive, depict, destination
enormously, grasp, justification, mortality, mutation
Axioms, Chunk, Clay, Compensate, dictate, fringe,
instinct, peasant, spontaneous, span, vague. (15)

Total Pages : 5

PC-3334/NH

C-2112

COMPARATIVE POLITICAL SYSTEM

(UK & USA)-BPOLBP-2501

(Semester-V)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 70

Note : Attempt two questions each from Section A & B carrying 10½ marks each and the entire Section C consisting of 14 short answer type questions carrying 2 marks each.

SECTION—A

- I. Write definition of Comparative Politics. Discuss its scope.
- II. Discuss Marxian and Lenin approach of Comparative Politics.
- III. Critically examine the powers and functions of British Cabinet.
- IV. Discuss the main features of British Parliamentary system.

SECTION—B

- V. Discuss the powers and functions of American President.
- VI. Explain the main features of American Constitution.
- VII. Explain main features of Party system of British.

3325-NH/810/HHH/545

4

3334/NH/610/HHH/476

428 [P. T. O.]

VIII. Describe the role of Pressure groups of America.

SECTION—C
(Compulsory Question)

IX. Write brief answers of the following :

1. What is meant by value free study?
2. What is meant by interdisciplinary study?
3. What do you mean by conventions of Constitution?
4. What is the significance of Magna Carta in British Political system?
5. Why British Constitution is known as Mother Constitution?
6. What is meant by CABAL in British?
7. What is meaning of casting vote of Speaker?
8. What is meant by sovereignty of Parliament?
9. What is meant by separation of powers?
10. What is meant by senatorial courtesy?
11. What is log rolling?
12. Write down the amendment procedure in the American Constitution.
13. Who appointed the Judges of Supreme Court of America?
14. Write any two features of American Constitution.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10% ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 14 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2-2 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- II. ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਅਤੇ ਲੈਨਿਨਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- III. ਬਰਤਾਨਵੀ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- IV. ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਖ ਲੰਛਣ ਕੀ ਹਨ?

ਭਾਗ—B

- V. ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- VI. ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

- VII. ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਪਾਰਟੀ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- VIII. ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦਬਾਓ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

1. ਮੁੱਲ ਮੁਕਤ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
2. ਅੰਤਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
3. ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
4. ਬਰਤਾਨਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸੈਗਨਾ ਕਾਰਟਾ ਦੀ ਕੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ?
5. ਬਰਤਾਨਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਮਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
6. ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੇਬਲ (CABAL) ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
7. ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਨਿਰਨਾਇਕ ਮਤ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
8. ਸੰਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
9. ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਲਹਿਦਗੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

10. ਸੈਨੇਟੋਰੀਅਲ ਸ਼ਿਸਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
11. ਲਾਗ ਰੋਲਿੰਗ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
12. ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸੋਧ ਵਿਧੀ ਲਿਖੋ।
13. ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?
14. ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਲੱਛਣ ਲਿਖੋ।

5/2

PC-3322/NH

C-2112

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ (ਚੋਣਵਾਂ)

(Semester-V)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

ਭਾਗ-ੳ

I. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦਾ ਸਾਰ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਲਿਖੋ :

(ੳ) ਅਨਤ ਨ ਭਰਮੋ (ਰਾਗ ਭੈਰੋਂ)।

(ਅ) ਜੋਗੀ ਸੋ ਜੋ ਰਾਖੈ ਜੋਗ। (11)

II. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਕਾਵਿ ਟੋਟੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :

(ੳ) ਮਨਮੁਖਿ ਗਣਤ ਗਣਾਵਣੀ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ॥

ਤਾ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਾਵੈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਈ॥

ਗੁਰਮਤਿ ਹੋਇ ਤ ਪਾਈਐ ਸਚਿ ਮਿਲੈ ਸੁਖੁ ਹੋਇ॥

(ਅ) ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੀ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ॥

ਜਾਂ ਪੰਚ ਰਾਸੀ ਤਾਂ ਤੀਰਥ ਵਾਸੀ॥

ਘੁੰਘਰੂ ਵਾਜੈ ਜੇ ਮਨੁ ਲਾਗੈ॥

ਤਉ ਜਗੁ ਕਹਾ ਕਰੇ ਮੇ ਸਿਉ ਆਗੈ। (11)

3322/NH/610/HHH/474

[P. T. O.]

ਭਾਗ-ਅ

III. ਨਾਟਕ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਨਾਟਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਦੀ ਨਾਟਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। (11)

IV. ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ ਦੀ ਨਾਟਕ 'ਝਨਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ' ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਪਰਖ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ ਦੇ ਨਾਟਕ 'ਝਨਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ' ਦੇ ਮਰਦ ਪਾਤਰਾਂ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। (12)

ਭਾਗ-ਬ

V. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

1. ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ?
2. ਵਾਰ ਯੋਧੇ ਵੀਰੇ ਪੂਰਬਾਣੀ ਕੀ ਵਿਚ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
3. ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਿਖੋ।
4. ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਕਿਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੈ?
5. ਗੁਰੂ ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?
6. ਆਰਤੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਲਿਖੋ।

3322/NH/610/HHH/474

2

7. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ?

8. ਭਾਣੀ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਓ।

9. ਦਮੋਦਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀਦੋਂ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਰ ਹੋਇਆ?

10. ਸਾਹ ਹੁਸੈਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ?

11. ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਲਿਖੋ।

12. ਨਿਸ਼ੰਭ ਅਤੇ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖੋ।

13. ਨਾਟਕ ਦੇ ਮੂਲ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।

14. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੋ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

15. 'ਝਨਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ' ਦੀ ਬਲਬੀਰੇ ਭੰਤੀ ਨੂੰ ਜੱਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ? (15×2=30)

3322/NH/610/HHH/474

3

Total Pages : 3

PC-3326/NH

C-2112

ENGLISH LITERATURE

(Poetry and History of English Literature)

(Semester-V)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

UNIT-I

I. Explain any *four* of the following terms in about 150 words each :

(a) Haiku.

(b) Sonnet.

(c) Hyperbole.

(d) Light Verse.

(e) Metre.

(f) Imagery.

(4×3=12)

II. Discuss the chief Characteristics of the **Modern Period**.

OR

Discuss about the Major Poets and Essayists of the Romantic Period. (11)

3326-NH/610/HHH/543

[P.T.O.]

UNIT-II

III. Summarize the Poem **"The Bird Sanctuary"**.

OR

Discuss the theme of the Poem **"The Village Preacher"**.

(11)

IV. Is Don Juan an interesting main character of a Poem **"Don Juan"**?

OR

Summarize Lord Byron's Don Juan Canto-I in your own words.

(11)

UNIT-III

V. Give short answers (in about 30 words) :

- (a) What is the theme of the poem **"On the Receipt of My Mother's Pictures Out of Norfolk"**?
- (b) Why did the villagers respect the schoolmaster in **"The Village Preacher"**?
- (c) What is the significance of the title of the poem **"Shaper Shaped"**?
- (d) What is the central idea of the Poem **"The Man he Killed"**?
- (e) What is the theme of the Poem **"Don Juan"**?
- (f) What kind of Person is Don Juan ?
- (g) What is the significance of the poem **"A Thing of Beauty"**?

(7×2=14)

VI. Answer the following in about 20 words :

- (a) Alliteration.
- (b) Blank Verse.
- (c) Symbol.
- (d) Elegy.

(4×2=8)

VII. Write notes on any *four* of the following texts in about 100 words each :

- (a) The Rime of the Ancient Mariner.
- (b) Lord Jim.
- (c) Preface to the Lyrical Ballads.
- (d) Tess of the d' Urbervilles.
- (e) Ulysses.
- (f) David Copperfield.

(4×2=8)

PC-3337/NH

C-2112

WORLD REGIONAL GEOGRAPHY-I

(Semester-V)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 45

Note : Attempt two questions each from Section A & B carrying 7½ marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each. Candidates are allowed to use outline stencil maps of the world/continents/countries. Credit will be given for suitable maps and diagrams.

SECTION—A

- I. Discuss in detail about the relief features of Europe continent.
- II. Discuss in detail about the Drainage system of South America.
- III. Give an detailed account of major areas of resources and production of mineral oil or petroleum in North America.
- IV. Discuss in detail about the population of Europe.

SECTION—B

- V. Write an account on production and distribution of Sugarcane cultivation in South America.

REVIEW OF EDUCATIONAL PLANNING AND ADMINISTRATION VOLUME XXVI No. 4 OCTOBER 2022

- VI. Write a note on Cotton Textile Industry of Europe.
- VII. Give an detailed account on International Trade of North America.
- VIII. Give an detailed account of Waterways of South America.

SECTION—C
(Compulsory Question)

- IX. Write short notes on the following :
1. Appalachian Mountains.
 2. The Eskimos.
 3. Danube River.
 4. Major Ports of South America Continent.
 5. Major Maize or Corn producing countries of Europe.

3337/NH/210/HHH/477

2

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 7½ ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਸੰਸਾਰ/ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ/ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਊਟਲਾਈਨ ਸਟੈਂਸਲ ਮੈਪਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਭਾਗ—A

- I. ਯੂਰਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਧਰਾਤਲੀ ਥਲਰੂਪਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- II. ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੀ ਜਲ ਨਿਕਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਾਰੇ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- III. ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਖਣਿਜ ਤੇਲ ਜਾਂ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਖੇਤਰਾਂ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ।
- IV. ਯੂਰਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੀ ਵਸੋਂ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ—B

- V. ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਗੰਨੇ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖੋ।
- VI. ਯੂਰਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਸੂਤੀ ਕੱਪੜਾ ਉਦਯੋਗ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
- VII. ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਪਾਰ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

3337/NH/210/HHH/477

3

[P. T. O.]

VIII. ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਜਲ ਮਾਰਗਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ
ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—C
(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਅਪਲੇਸ਼ੀਅਨ ਪਰਬਤ।
2. ਐਸਕੀਮੋ।
3. ਡੈਨਯੂਬ ਨਦੀ।
4. ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ।
5. ਯੂਰਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੱਕੀ ਉਤਪਾਦਕ ਖੇਤਰ/ਦੇਸ਼।

337/NH/210/HHH/477

4

Roll No.

Total No. of Pages : 2

PC 3323-NH

C/2112

ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਜ਼ਮੀ (ਮੁੱਢਲਾ ਗਿਆਨ)

Semester-V

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

ਭਾਗ—ਓ

- I. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਲਿਖੋ :
- ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਰੋਣਕਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ, ਜੁੜਦਾ ਫੈਲਦਾ
ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਤ ਗਾਥਾਵਾਂ, ਦੇਸ਼ ਤੇ ਲੋਕ। 2×8=16

ਭਾਗ—ਅ

- II. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖੋ :
- ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ। 9
- III. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦਸ ਕੇ ਅਰਥ ਦੱਸ ਕੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ
ਵਰਤੋਂ :
- ਉੱਲੂ ਸਿੱਧਾ ਕਰਨਾ, ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਉਣਾ, ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਦਮ ਕਰਨਾ,
ਅਕਲ ਟਿਕਾਣੇ ਆਉਣਾ, ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਤਾਰਾ ਹੋਣਾ, ਈਦ ਦਾ ਚੰਨ ਹੋਣਾ, ਕੰਨ
ਭਰਨੇ, ਯਾਰ ਮਾਰ ਕਰਨਾ, ਲਹੂ ਪਸੀਨਾ ਇਕ ਕਰਨਾ, ਸਹਿਮ ਜਾਣਾ, ਚਾਦਰ
ਦੇਖ ਕੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨੇ, ਅੱਖਾਂ ਫੇਰ ਲੈਣਾ, ਜੀਭ ਦੰਦਾਂ ਹੇਠ ਦੇਣਾ, ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਕੱਚਾ।

10×2=20

3323-NH/C/310/YH-19781

1

[P.T.O.]

IV. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

- (1) ਪੂਰਵ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਾਲ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- (2) ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਹਮਲਾਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
- (3) ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ?
- (4) 'ਚੁੜਦਾ-ਫੈਲਦਾ ਪੰਜਾਬ' ਲੇਖ ਕਿਸ ਲੇਖਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ?
- (5) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਵਿਭਿੰਨ ਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।
- (6) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਉਪ-ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੱਸੋ।
- (7) ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ?
- (8) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ ?
- (9) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ?
- (10) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- (11) ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (12) ਪ੍ਰੀਤ ਗਾਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਮਾਜਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤੋੜਦੀਆਂ ਹਨ ?
- (13) ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ?
- (14) ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰੀਤ ਕਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
- (15) ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

15×2=30

3335/NH

C-2112

MUSIC VOCAL

Paper-A

Semester-V

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 38

Note : The candidates are required to attempt two questions each from Sections A and B carrying 6 marks each and the entire Section C consisting of 7 short answer type questions carrying 2 marks each.

3335/NH/556/W/210

[P. T. O.]

SECTION—A

1. Write in detail the position of Indian Music from 1900 to 1947.

2. Show difference between Tappa and Thumri.

3. Define Folk Music and Classical Music. Throw light on their relationship.

4. Describe the Musical contribution of Pt. Krishan Rao Shanker Pandit.

SECTION—B

5. Write the tradition and development of Chowki.

6. Define Kirtania and describe qualities of Kirtankar.

3335/NH/556/W/210

2

Give full description of Taal Tivra with Dugun and Chaugun Layakaries.

6

Write in Notation of Vilambit Khyal or Drut Khyal of any Raaga of your course with 2 Alaps.

6

SECTION—C

Write short notes on the following : $7 \times 2 = 14$

(i) Recognize the Tala, give its full description with Dugun and Chaugun :

|Tin s ta tirkit|

(ii) Write Aroh, Avroh, Pakar of any Raga of your course.

(iii) Clear the difference between Tori-Multani.

3335/NH/556/W/210

3

[P. T. O.]

(iv) Write short notes on Dhuni and Chowki.

(v) Define Thumri.

(vi) Name four Instruments, which are used in Folk-music.

(vii) What is difference between Vilambit Khyal and Drut Khyal ?

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 6 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ 7 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. 1900-1947 ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉ। 6
2. ਟੱਪਾ ਅਤੇ ਠੁਮਰੀ ਗਾਇਨ-ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। 6
3. ਲੋਕ-ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਉ। 6
4. ਪ੍ਰੰ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰਾਵ ਸੰਕਰ ਪੰਡਿਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ-ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 6

ਭਾਗ—B

5. ਚੌਕੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 6
6. ਕੀਰਤਨੀਆ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨਕਾਰ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 6
7. ਦੁਗੁਣ ਅਤੇ ਚੌਗੁਣ ਲੈਅਕਾਰੀਆਂ ਸਹਿਤ ਤਾਲ ਤੀਵਰਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵਿਵਰਨ ਦਿਉ। 6
8. ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਕਿਸੀ ਵੀ ਰਾਗ ਦੇ ਵਿਲੰਬਿਤ ਖਿਆਲ ਜਾਂ ਦਰੁੱਤ ਖਿਆਲ ਦੀ ਸਵਰਲਿਪੀ ਦੇ ਅਲਾਪ ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ। 6

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: $7 \times 2 = 14$
- (i) ਤਾਲ ਪਹਿਚਾਨਕੇ, ਇਸਦਾ ਪੂਰਾ ਵਿਵਰਨ, ਦੁਗੁਣ ਅਤੇ ਚੌਗੁਣ ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ।

। ਤਿੰਨ ਤਾ ਤਿਰਕਿਟ।

3335/NH/556/W/210

6

- (ii) ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਰਾਗ ਦਾ ਆਰੋਹ, ਅਵਰੋਹ ਅਤੇ ਪਕੜ ਲਿਖੋ।
- (iii) ਤੋੜੀ ਅਤੇ ਮੁਲਤਾਨੀ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
- (iv) ਧੁਨੀ ਅਤੇ ਚੌਕੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- (v) ਠੁਮਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।
- (vi) ਲੋਕ-ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਣ ਵਾਲੇ 4 ਸਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (vii) ਵਿਲੰਬਿਤ ਅਤੇ ਦੁਰੁਤ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ?

3335/NH/556/W/210

7

PC-3345/NH

C-2112

**OBJECT ORIENTED PROGRAMMING
USING C++-BAP-301**

(Semester-V)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 45

Note : Attempt two questions each from Section A & B carrying 9 marks each and the entire Section C consisting of 6 short answer type questions carrying 1½ marks each.

SECTION—A

- I. What is OOP's? Explain the concept of Classes, Objects and Reusability.
- II. Explain User Defined Data types in C++.
- III. Define the methods of parameter passing: by-value and by-reference.
- IV. What is an operator? Define Arithmetic operators, Relational operators, and Logical operators.

SECTION—B

- V. What is access specifier in C++? Explain different access specifiers.

3345/NH/210/HHH/949

[P. T. O.]

- VI. Explain the characteristics of Constructor and Destructor.
- VII. Explain multiple inheritance and multilevel inheritance with the help of program.
- VIII. Write a program to add two numbers using overloading "+" operator.

SECTION—C (Compulsory Question)

- IX. Write short notes on the following :
1. Write the applications of OOP's.
 2. Define tokens.
 3. Define Scope Resolution Operator.
 4. Define break statement.
 5. Define container classes.
 6. Define copy constructor.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 9 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 6 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1½-1½ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. OOP's ਕੀ ਹੈ? Classes, Objects ਅਤੇ Reusability ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- II. C++ ਵਿਚ User Defined Data Types ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- III. Parameter ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ: by value ਅਤੇ by reference.
- IV. Operator ਕੀ ਹੈ? Arithmetic ਆਪਰੇਟਰਾਂ, Relational ਆਪਰੇਟਰਾਂ, ਅਤੇ Logical ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—B

- V. C++ ਵਿਚ Access specifier ਕੀ ਹੈ? ਵੱਖ-ਵੱਖ Access specifiers ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- VI. Constructor ਅਤੇ Destructor ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- VII. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ Multiple inheritance ਅਤੇ Multilevel inheritance ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- VIII. ਓਵਰਲੋਡਿੰਗ "+" ਆਪਰੇਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਦੋ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਇਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
1. OOP's ਦੀਆਂ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
 2. Tokens ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
 3. ਸਕੋਪ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਆਪਰੇਟਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
 4. ਬਰੇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
 5. Container classes ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
 6. Copy constructor ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
-

Roll No.

Total Pages : 7

3333/NH

C/2112

ECONOMICS OF DEVELOPMENT

Paper-I

Semester-V

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 75

Note : The candidates are required to attempt two questions each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 9 short answer type questions carrying 3 marks each.

3333/NH/63/W/610

[P. T. O.]

SECTION—A

1. Distinguish between Economic growth and Economic Development. Discuss the determinants of Economic Development. 12
2. Critically examine the Lewis' theory of unlimited supply of labour. 12
3. Evaluate the classical theory of Economic growth. Is it relevant to underdeveloped Countries. 12
4. Critically examine the Schumpeter's theory of Economic growth. 12

SECTION—B

5. Discuss the unbalanced growth strategy of Economic development. 12

3333/NH/63/W/610

2

6. Critically explain the Rostow's theory of stages of Growth. 12
7. Discuss the objectives and problems of Economic planning in an underdeveloped Country. 12
8. What is Capital Intensive Technique ? Examine its relevance in Labour abundant Country. 12

SECTION—C

9. Write short notes on the following : 9×3=27
 - (i) Capital formation.
 - (ii) Human Development Index.
 - (iii) Stationary State.
 - (iv) Capital Output Ratio.

3333/NH/63/W/610

3

[P. T. O.]

(v) Forward and Backward Linkages effect.

(vi) Stimulants and Shocks.

(vii) Price Mechanism.

(viii) Export promotion and Import substitution

(ix) Disguised unemployment.

3333/NH/63/W/610

4

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ 9 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਆਰਥਿਕ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਿਰਨਾਇਕਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12
2. ਮਜਦੂਰ ਦੀ ਅਸੀਮਤ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਲੂਈਸ (Lewis) ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰੋ। 12
3. ਆਰਥਿਕ ਵਾਧੇ ਦੇ ਕਲਾਸੀਕਲ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। ਕੀ ਘਟ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ? 12
4. ਆਰਥਿਕ ਵਾਧੇ ਦੇ ਸ਼ਮਪੀਟਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰੋ। 12

3333/NH/63/W/610

5

[P. T. O.]

ਭਾਗ—B

5. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਵਸਥਿਤਿਤ ਵਾਧਾ ਕਾਰਜ-ਨੀਤੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12
6. ਰੋਸਟੋਅ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੜਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12
7. ਇਕ ਘੱਟ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12
8. ਪੂੰਜੀ ਤੀਬਰ ਤਕਨੀਕ ਕੀ ਹੈ? ਲੇਬਰ ਭਰਪੂਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਸੰਬੰਧਤਾ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:

9×3=27

- (i) ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ।
- (ii) ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਸੂਚਕ ਨਿਸ਼ਾਨ।
- (iii) ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਅਵਸਥਾ।

3333/NH/63/W/610

6

- (iv) ਪੂੰਜੀ ਉਤਪਾਦਨ ਅਨੁਪਾਤ।

- (v) ਅਗਲੇ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਭਾਵ।

- (vi) ਉਤੇਜਿਤ ਅਤੇ ਸਦਮੇ।

- (vii) ਕੀਮਤ ਬਣਤਰ।

- (viii) ਨਿਰਯਾਤ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਆਯਾਤ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ।

- (ix) ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ।

3333/NH/63/W/610

7

Roll No.

Total Pages : 7

3343/NH

C-2112

PHYSICAL EDUCATION

Paper-A

Semester-V

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 60

Note : All questions from Section A is compulsory carrying 2 marks each. Attempt **one** question each from Section B to Section E carrying 10 marks each.

SECTION—A

1. Compulsory Question. Write short notes on the following :

10×2=20

(i) Write any two rules of Handball Game.

3343/NH/64/W/410

[P. T. O.]

(ii) What is Camp ?

(iii) Give introduction of the Posture.

(iv) Give any two type of Leadership.

(v) What is the technique of Blood Pressure measurement ?

(vi) What is Kyphosis ?

(vii) Name any two major Tournament of Badminton.

(viii) What is Respiratory System ?

(ix) Explain the technique of Javelin Thrown.

(x) What is the aim of Recreation ?

3343/NH/64/W/410

2

SECTION—B

2. Explain the aim and importance of Recreation.
Discuss in detail. 10

3. Write the qualities and responsibilities of Leader
in detail. 10

SECTION—C

4. Give any one types of Postural deformities. Discuss
causes and its remedial measures in detail. 10

5. Write about the laws of Motion. Discuss its
applications in detail. 10

SECTION—D

6. Write about the qualities of Physical Education
Teachers. 10

7. Write about the organs of the Respiratory
system. 10

3343/NH/64/W/410

3

[P. T. O.]

SECTION—E

8. Draw the layout of Badminton Ground and give its history in detail. 10
9. Draw the layout the Javelin Throw ground and explain its rules and regulation. 10

3343/NH/64/W/410

4

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ B ਅਤੇ ਭਾਗ E ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਵਾਲ। ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

10×2=20

- (i) ਹੈਂਡਬਾਲ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਨਿਯਮ ਲਿਖੋ।
- (ii) ਕੈਂਪ ਕੀ ਹੈ?
- (iii) ਆਸਣ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦਿਓ।
- (iv) ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ੀਪ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
- (v) ਬਲੈਂਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਮਾਪਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਕੀ ਹੈ?
- (vi) ਕੀਫੋਸਿਸ ਕੀ ਹੈ?

3343/NH/64/W/410

5

[P. T. O.]

(vii) ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਵੱਡੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।

(viii) ਸਾਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕੀ ਹੈ?

(ix) ਜੈਵਲਿਨ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

(x) ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ?

ਭਾਗ—B

2. ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

3. ਲੀਡਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 10

ਭਾਗ—C

4. ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਆਸਣ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਪਚਾਰਕ ਉਪਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

3343/NH/64/W/410

5. ਗਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—D

6. ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 10

7. ਸਾਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 10

ਭਾਗ—E

8. ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ। 10

9. ਜੈਵਲਿਨ ਥ੍ਰੋ ਗਰਾਉਂਡ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

3343/NH/64/W/410

PC 3338-NH

C-2112

ABSTRACT ALGEBRA—I

Semester—V

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 40

Note :— Attempt any *two* questions each from Sections A and B carrying 6 marks each and the entire Section C consisting of *eight* short answer type questions carrying 2 marks each.

SECTION—A

1. (a) Let G be a finite group and $a \in G$. Then prove that $a^{O(G)} = e$.
(b) Prove that any subgroup of order 6 is either isomorphic to \mathbb{Z}_6 or S_3 .
2. (a) Find all the generators of the cyclic group of order 8.
(b) Show that the generators of the group of integers under addition are only 1 and -1 .
3. State and prove the fundamental theorem of group homomorphism.

4. (a) Let H be a subgroup of group G . Prove that H is a normal subgroup of G if and only if $ghg^{-1} \in H$ for every $h \in H, g \in G$.
- (b) Let G be a group with centre $Z(G)$ and $G/Z(G)$ is cyclic. Then prove that G is abelian.

SECTION—B

5. (a) Define Simple ring and prove that every division ring is simple.
- (b) If a is nilpotent element in the ring R , then show that $1 - a$ is a unit.
6. (a) Let R be a ring and I be an ideal of R . For any fixed $a \in R$, the set $a + I = \{a+x \mid x \in I\}$ and $R/I = \{a+I \mid a \in R\}$. Then prove that R/I forms a ring with addition and multiplication defined by
- $$(a+I) + (b+I) = (a+b) + I \text{ and } (a+I)(b+I) = ab + I$$
- for all $a, b \in R$.
- (b) Prove that the ring of integers is a Principal Ideal Domain (PID).
7. (a) Prove that every ring with unity is isomorphic to a ring of endomorphisms.
- (b) Find the field of quotients of the integral domain $Z(i) = \{a + ib : a, b \in Z\}$ of Gaussian integers.
8. (a) Prove that every Euclidean Domain (ED) is a Principal Ideal Domain (PID).
- (b) Find all homomorphisms from the ring of integers to itself.

SECTION—C

- (a) Give an example to show that union of two subgroups need not be a subgroup.
- (b) Prove that there are only two groups upto isomorphism of order 4.
- (c) Let H be a subgroup of a group G . If $x^2 \in H$ for all $x \in G$. Then prove that H is a normal subgroup of G .
- (d) Show that a group is abelian if and only if the mapping $f : G \rightarrow G$ defined by $f(x) = x^{-1}$ is a homomorphism.
- (e) Define centre of the ring R and prove that it is a subring of R .
- (f) Show that for any positive integer n , Z_n is a field if and only if n is prime integer.
- (g) Let U be an ideal of a ring R with unity. Then prove that U contains a unit of R if and only if $U = R$.
- (h) Explain Euclidean Domain (ED) with suitable example.

PC-3340/NH

C-2112

DISCRETE MATHEMATICS-I

Opt. (i)

(Semester-V)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 40

- Note :** 1. Attempt *five* questions in all by selecting *two* questions from each of the Section A and B.
2. Section C is compulsory.

SECTION-A

- I. (a) How many integers between 0 and 99999 inclusive have among their digits each of 2, 5, 8? (3)
(b) Give a grammar generating the language L in which every sentence is a string of equal number of a's and b's. (3)
- II. (a) Show that if $n + 1$ distinct integers are chosen from the set $1, 2, \dots, 3n$, then there are always two which differ by at most 2. (3)
(b) In how many ways can two adjacent squares be selected from an 8×8 chess board? (3)

3340-NH/210/HHH/930

182/P.T.O.

III. Let (P, \leq) be a partially ordered set. Suppose the length of the longest chain in P is n . Then the elements in P can be partitioned into n disjoint antichains. (6)

IV. (a) Construct a grammar for the language

$$L = \{a^i b^{2i} : i \geq 1\}. \quad (3)$$

(b) Let A be a set with 10 distinct elements. How many different binary relations on A are there? How many of them are reflexive? How many of them are symmetric? How many of them are total ordering relations? (3)

SECTION-B

V. (a) Show that a linear planar graph has a vertex of degree 5 or less. (3)

(b) Show that a regular binary tree has an odd number of vertices. (3)

VI. (a) A multigraph is bipartite if and only if each of its cycles has even length. (3)

(b) Let G be a linear graph of n vertices. If the sum of the degrees for each pair of vertices in G is $n - 1$ or larger, then there exists a hamiltonian path in G . (3)

VII. (a) Prove that in a graph with n vertices if there is a path from vertex v_1 to v_2 , then there is a path of no more than $n - 1$ edges from vertex v_1 to v_2 . (3)

3340-NH/210/HHH/930

(b) Prove that a graph of order n with at least $\frac{(n-1)(n-2)}{2} + 1$ edges must be connected. Give an example of a disconnected graph of order n with one fewer edge. (3)

VIII. (a) A cut-set and any spanning tree must have at least one edge in common. (3)

(b) State and prove Euler theorem. (3)

SECTION-C

IX. (a) Construct a grammar for the language $L = \{aaaa, aabb, bbaa, bbbb\}$.

(b) Is the cartesian product of two lattices always a lattice? Prove your claim.

(c) In a university, 60% of the professors play tennis, 50% play bridge and 70% jog, 20% play tennis and bridge, 30% play tennis and jog, 40% play bridge and jog. If someone claimed that 20% of them play tennis, bridge and jog, would you believe this claim? Why?

(d) A bag contains 100 apples, 100 bananas, 100 oranges, and 100 pears. If I pick one piece of fruit out of the bag every minute, how long will it be before I am assured of having picked at least a dozen pieces of fruit of the same kind?

3340-NH/210/HHH/930

- (e) Prove that any two connected graphs of order n with degree sequence $(2, 2, \dots, 2)$ are isomorphic.
- (f) Draw a complete bipartite graph on two and five vertices.
- (g) A tree has $2n$ vertices of degree 1, $3n$ vertices of degree 2 and n vertices of degree 3. Determine the number of vertices and edges in the tree.
- (h) Find the number of integers between 1 and 10000 inclusive that are not divisible by 4, 5 or 6.

(8×2=16)

PC-122/N

K-12/2112

TEACHING OF SOCIAL STUDIES-XII

(Semester-V)

(Common with B.Sc. B.Ed. & B.A. B.Ed.)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt **one** question each from Section A & B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

- I. Discuss the concept and scope of social studies in detail.
(5,5)
- II. Discuss the following curricular approaches to teaching of social studies with examples :
 - (a) Concentric.
 - (b) Regressive.(5,5)

SECTION—B

- III. Why there is a need and importance of separate social studies room? Justify with examples.
(7,3)

- IV. What are projective teaching aids? Discuss its importance with examples. (3,7)

SECTION—C

(Compulsory Question)

- V. Write short notes on the following :
1. Difference between social studies and social science.
 2. Concept of instructional planning.
 3. Role of social studies teacher.
 4. Objectives of teaching social studies.
 5. Use of graphs in social studies teaching. (5×3=15)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (5,5)
- II. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਦਿਅਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ :
(a) ਸਮਕੋਂਦਰੀ। (5,5)
(b) ਪ੍ਰਤਿਗਾਮੀ।

ਭਾਗ—B

- III. ਵਖਰੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਕਮਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਉਚਿਤਤਾ ਸਿਧ ਕਰੋ। (7,3)
- IV. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਅਧਿਆਪਨ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨ ਕਿਹੜੇ ਹਨ? ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (3,7)

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
1. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ।

2. ਸਿਖਿਆਮਈ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।
3. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
4. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼।
5. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਗੁਆਫਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

(5×3=15)

Total Pages : 2

PC-112/N

K-12/2112

TEACHING OF PUNJABI-II

(Semester-V)

(Common with B.Sc. B.Ed. & B.A. B.Ed.)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਲਿੱਪੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨਤਾ ਸਿੱਧ ਕਰੋ।
- II. ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਧਿਆਪਨ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਹੜੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰੋਗੇ?

ਭਾਗ—B

- III. ਭਾਸ਼ਾ ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ 'ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣ' ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਸੁਣਨ ਦਾ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?

122/N/910/HHH/577

4

112/N/810/HHH/575

13 [P. T. O.

IV. ਲਿਖਣ ਕਲਾ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—C
(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

1. ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੱਸੋ।
2. ਭਾਸ਼ਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਪਿਆਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੱਸੋ।
3. ਬੋਲਚਾਲ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ?
4. ਸੂਖਮ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
5. ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਅਸੁੱਧ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕੀ ਯਤਨ ਕਰੋਗੇ?

PC-111/N

K-12/2112

TEACHING OF ENGLISH-I
(Common with B.Sc. B.Ed. and B.A. B.Ed.)
(Semester-V)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Section A and Section B carrying 10 marks each and entire Section C consisting of 5 questions of 3 marks each is compulsory.

SECTION-A

- I. What is the meaning, nature, and roles of language? (10)
- II. The structural approach has been developed to fill in the gaps of the Direct Method. Discuss. (10)

SECTION-B

- III. What are the various methods of teaching reading to beginners in English? Illustrate with examples. (10)
- IV. What are the different methods of teaching grammar? Explain in detail the method that you consider the best to teach secondary school students. (10)

SECTION-C

V. Write short notes on the following :

- (i) What is the difference between home language and school language?
- (ii) Discuss merits and demerits of Communicative Approach.
- (iii) Write Phonetic Transcription of the following words :
 - (a) Measure.
 - (b) King
 - (c) See
 - (d) Car
 - (e) Judge
 - (f) Above.
- (iv) Importance of dictionary and thesaurus as a resource in teaching learning English.
- (v) Suggest two strategies to improve the pronunciation of Class VI students.

(5/3 =15)

Total Pages : 4

PC-119/N

K-12/2112

TEACHING OF MATHEMATICS-IX

(Semester-V)

(Common for B.Sc. & B.A. B.Ed.)

[Maximum Marks : 35]

Time : $1\frac{1}{2}$ Hours]

Note : Attempt one question each from Section A & B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

- I. Explain meaning, nature and importance of mathematics in detail. (10)
- II. Write short notes on :
 - (a) Historical development of notions.
 - (b) Contribution of Ramanyam to mathematics. (5+5)

SECTION—B

- III. What are the objectives of teaching mathematics at elementary school stage? Explain, to what extent these objectives being achieved in our schools. (10)

119-N/510/HHH/576

119/N/510/HHH/576

12 P.T.O.

- IV. How will you carry out pedagogical analysis of a content material related with the topic 'Heights and Distances'?
(10)

SECTION—C

(Compulsory Question)

- V. Write short notes on the following :
1. Axioms and Postulates.
 2. Contribution of Pythagoras.
 3. Taxonomy of Instructional objectives in cognitive domain.
 4. Mathematical assumptions and hypothesis.
 5. Use of pedagogical analysis for mathematics teacher.
(5×3=15)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਗਣਿਤ ਦੇ ਅਰਥ, ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (10)
- II. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
(a) ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ।
(b) ਗਣਿਤ ਨੂੰ ਰਾਮਾਨੁਜਮ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ। (5+5)

ਭਾਗ—B

- III. ਮੁਢਲੇ ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗਣਿਤ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤਕ ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ? (10)
- IV. ਵਿਸ਼ਾ 'ਉਚਾਈਆਂ ਅਤੇ ਦੂਰੀਆਂ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਪਾਲਣਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋਗੇ? (10)

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
1. ਕਹਾਵਤਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਸੂਲ।

2. ਪਾਈਥਾਗੋਰਸ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ।
3. ਬੌਧਿਕ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆਮਈ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਨਿਯਮ।
4. ਗਣਿਤੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਕਲਪਨਾ।
5. ਗਣਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

(5×3=15)